

ÕPETAJA PALK JA RAHVA SAATUS

◎ Mida õppida eelmiselt Eesti ajalt! ◎

Telesaates kutsuti üles haridusjuhtidele kirjutama õpetajate palkade pärast.

Kui Napoleonilt küsiti: «Kes määrab rahvaste saatuse?», vastas ta ainsa sõnaga: «Emad!» Võiksime siia julgelt lisada: «Õpetajad!»

Eesti Vabariigi ajal uuriti kooli ja kodu mõju lastele ning jõuti järeldusele, et see on võrdne.

Lapsepõlves istutatakse inimesesse tõekspidamised, millest tulenevad teod määravad rahvaste saatuse. (Mõtetest tulevad teod, tegudest harjumused, harjumustest iseloom ja iseloom määrab saatuse.) Kui kodus ei lubata laiskust, kurjust, lohakust, autust, valet jne., siis saab laps teadlikuks, mida ta tohib, mida mitte.

Nii oleneb ühe rahva edu, kultuur ja loomevõime tema mõtlemisviisist, selle aga määrab kodu ja kool. Sellega on õpetajal peale kodu määratu suur osa terve rahva saatuse kujundajana.

Eesti Vabariigi ajal oli esimene kuue klassi õpetajate jaoks Tartu Pedagoogikum. (VII klassi õpetajal oli juba nõutav ülikooliharidus.) Tartu pedagoogide kooli võeti õppima gümnaasiumi lõpetanud, kelle intelligentsusproov oli kõige kõrgem võimalikust. Neid intelligentsusteste peaks ka praegu õpetajaks õppida soovijalle tehtama. Peale selle pidi õpetaja olema musikaalne ega tohtinud olla lühinägelik (prillikandja). Musikaalsus tähendab emotsionaalset tunnetust, lühinägelik võib saada pilkealuseks.

Meie praegused õpetajad on üldiselt kehvad. Suurimaks miinuseks on tõelise oskuse ja tööhuvi puudumine.

Õpetaja saagu õiglaseks makstud

Otse rahva tulevikku määrava õpetaja töö eest peab olema ka vastav palk. Eesti Vabariigi ajal sai õpetaja kõrge palga, sest see amet nõuab väga suurt vaimset pinget. Kogu suvi oli vaba (palgaline). Vabad olid ka koolivaheajad. Õpetajat ei kurnatud üle, sest tema vaim pidi olema värske, mõte selge ja õige. Väsinud õpetaja ei suuda distsipliinigi hoida, mis siis veel hulgate lastele sõbraks ja nõuandjaks olla. Praegu otsitakse õpetajale kõiksuguseid tarbetuid lisatöid, tõenäoliselt sellepärast, et ei osata õpetaja töö tähtsust hinnata ega tunta tegeliku töö raskustki. Nii väsitatakse ja kurnatakse mõttetult selle vastutusriikka töö tegija loovat vaimu.

Igal õpetajal peab olema riigi kaitse, s. t. riiklikult kindlaks määratud palk. Tal peab olema tagatis, et ta selle palga kätte saab. Ja mitte kunagi ei tohi anda luba kooli direktoril õpetajale palka määrata, mitte kunagi! Juba sellepärast mitte, et täiesti ausaid inimesi on tänapäeval umbes iga kümnes, mitte rohkem.

Kuidas kujuneb olukord, kui direktoril on vaba voli palka määrata? On ju siis kiusatus endale ja soosikutele kõrgemat palka teha (ka fiktiivselt). Kui aga oled ebaaus, kaob huvi teha peamist — loomingulist tööd. Häirib ka hirm sobin-

gute avalikuks tuleku ees. Rahaline võim paneb osa õpetajaid lipitsema ja kummardusi tegema, aina mõtlema, kuidas meeldida direktorile. Nii kujuneb ebaaus käitumine kolleegidega, õpilastega.

Teise jao moodustavad õpetajad, kelle peamine huvi on laste suunamine ja kasvamine. Heal töötajal on sisemine teadlikkus oma heast tööst ja huvi ning mure selle pärast. Neil pole aega ega tahtmistki pugeda. See osa õpetajaid ei ole juhtkonna soosingus ja nii peavad nad leppima väiksema, ebaõige palgaga, jääma preemiata.

Taluperemehel, omanikul oli Eesti Vabariigis oma raha palkade maksmiseks. Pere-mehe maksis palka töö väärtuse järgi. Kooli direktor saab raha riigilt. Ta ei ole selleks otseselt ise ei vaimselt ega füüsiliselt vaeva näinud, seepärast ei pruugi ta raha maksta töö väärtuse eest, vaid kuidas soovib ja kellele soovib. Direktorile, õpetajale on vabalt tulev raha iseloomu rikkuja. Haridustöötajast ei tohi teha ärikat.

Kuidas mõõta õpetajat!

Samal põhjusel ei või oma kooli juhtkond iial kontrollida õpetaja töö taset (atesteerida). Kooli juhtkond ei ole kompetentne õpetaja erialases töös. Seda peab kontrollima koolideinspektor, nagu oli Eesti Vabariigi ajal. Pole mõtet istuda tunnis ja hinnata õpetaja tööd selle järgi, kuidas ta tunni on koostanud, vaid tuleb küsitleda lapsi. Laste teadmiste põhjal tuleb otsustada õpetaja töö üle. Kui terve klass ei oska seda või teist ainet, siis õpetaja oma tasemel ei seisa. (Tuleb arvestada ka õpilaste intelligentsust, võimekust.) Ja milleks on üldse kedagi vaja atesteerida?

Otstarbetu ja rumal on ka õpetajatele preemiat määrata. Tähendab, osa õpetajaid võib halvasti töötada — need siis preemiat ei saa, hästi töötav aga saab. Õpetaja ei tohi üldse teadlikult halvasti töötada. Ta kas töötab või ei tööta. Preemia maksmine on kurjast. Ärgu mõeldagu seda, et preemiaraha näitamine kedagi paremini tööle innustab, liiati kui jaotamine pole õiglane. Tõesti hea õpetaja preemiat ei näe.

Muide, Eesti Vabariigi ajal olid vallavolikogu kohustuseks koolimaja ehitamine, remont, kütmine ning muud kulud. Kooli juhtkond oli niisugusest hooletst täiesti vaba. See-eest olid maakoolides kooperatiivkauplused, kust õpilane võis osta kõike koolis vajaminevat: vihikud, raamatud, värvid, pliatsid, ümbrispaberid — isegi võla peale.

Noored on Eestimaa tulevik. Õpetajad nende teejuhid, uue põlvkonna talakandjad ja tulehoidjad. Seepärast peame õpetajaid valima nende aate järgi tulehoidjad olla. Olgu neil huvi töö, mitte palga vastu. Õpetajal peab olema täielik riigi kaitse.

MARI SOO